

CAP

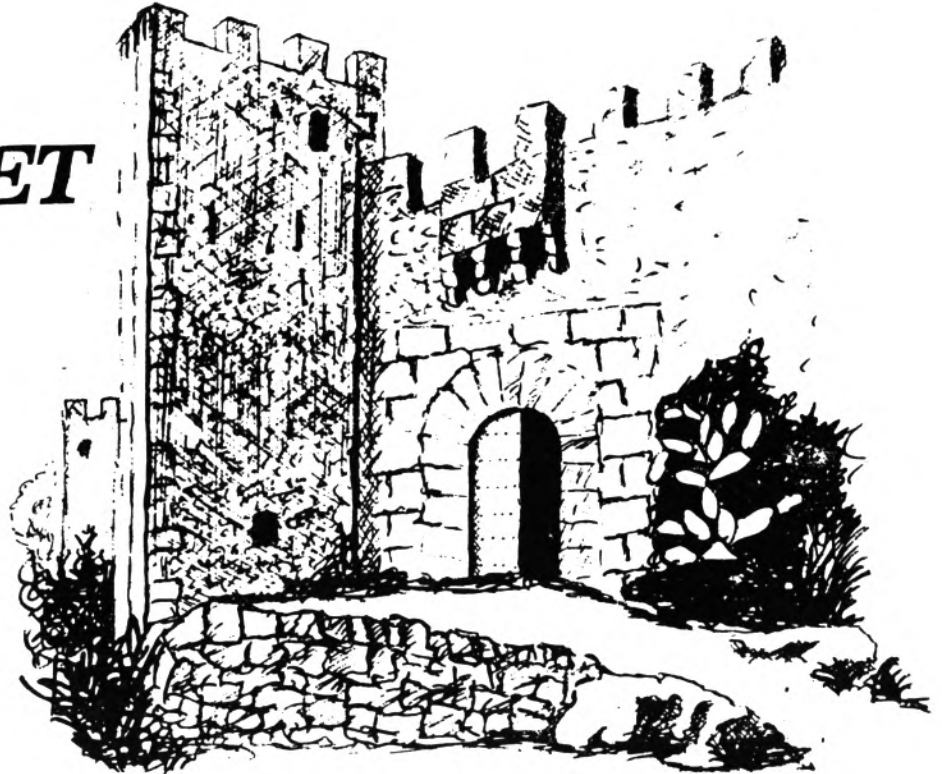
VERMELL

PREMIER
EDICION

MERCANT

PORTALET

280o.hhhh!!!

- ¿Qué sucedió con los gobiernos?
- Según la tradición fueron cayendo gradualmente en desuso. Llamaban a elecciones, declaraban guerras, imponían tarifas, confiscaban fortunas, ordenaban arrestos y pretendían imponer la censura y nadie en el planeta los acataba. La prensa dejó de publicar sus colaboraciones y sus efigies. Los políticos tuvieron que buscar oficios honestos; algunos fueron buenos cómicos o buenos curanderos. La realidad sin duda habrá sido más compleja que este resumen.

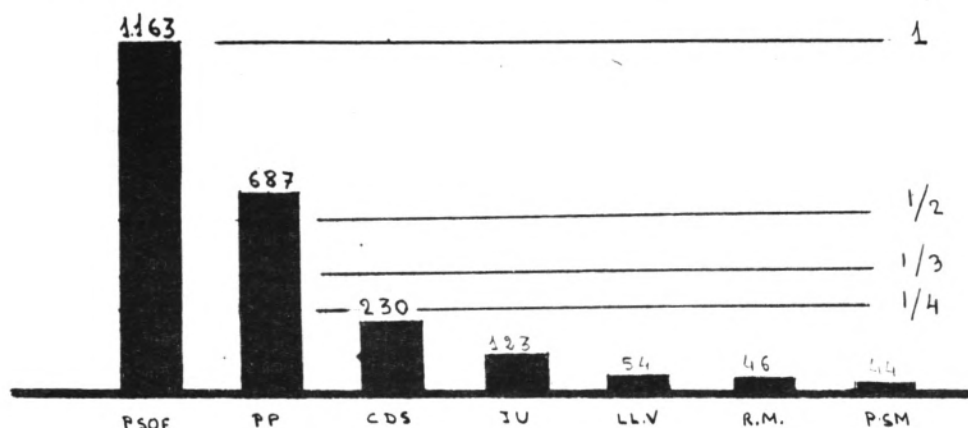
Borges.

De la mateixa manera que elegim la marca del dentífric, el color de les bragues o el model d'automòbil, el 29-0 acudirem als col·legis electorals a escollir el partit/programa/líder que consideràvem més a prop dels nostres ideals i millor defensor dels nostres interessos.

Els resultats foren els esperats, observant les despeses publicitàries i el repartiment de temps televisiu, cosa que fa fàcil la crònica d'una victòria anunciada. I és que la combinació formidable de marketing i societat de consum no dóna lloc a imprevists, sorpreses o alegries.

La jornada, tothom ho destaca, fou exemple de civisme, correcció i ciutadania. Certament, no serà enguany l'any que els polítics cerquin oficis honests. Però el què ha de fer una revista de poble és glosar els resultats electorals. Ho fem punt i seguit.

.....

Dels 3.781 electors n'acudiren a les urnes un 64'5%. L'abstenció fou lleugerament inferior a la registrada en el conjunt de les Balears i un 5'4% superior a la del total de l'Estat espanyol.

La gràfica mostra els resultats dels partits que aconseguiren més d'un 1% sobre el total de vots emesos. De fet, els quatre més votats sobrepassen el 90% del total.

El PSOE, amb el 47'7%, és el més votat d'un bon tros, 476 paperetes més que el PP, que aconseguí el 28'2% dels sufragis. En tercera posició, amb un 9'4% d'electors, figura el CDS, una tercera part dels vots obtinguts pel PP. EU, amb el 5'1%, quasi una dècima part dels vots del PSOE, és el darrer partit a considerar quant a influència important sobre l'electorat local.

La distribució per districtes electorals ens dona que al PSOE, a Capdepera el vota el 52'6% d'electors, mentre a Cala Rajada ho fa el 44'1%. El 32'9 d'electors del districte oest de Cala Rajada es decanta pel PP, i a Vila Roja és on té la proporció menor de paperetes, el 25'9%. El CDS a Cala Rajada més que dobra el nombre de vots respecte a Capdepera. EU obté, a Capdepera, l'aprovació del 6'1% dels votants, i a Cala Rajada la del 4'2%.

Si fem la clàssica distinció entre dretes i esquerres, 980 vots es decantes cap a la dreta i 1.413 de cap a l'esquerra. De cada 100 votants, 69 són esquerrans i 31 dretans.

Respecte a les anteriors generals del 22 de juny de 1986, la següent taula ens mostra les variacions dels principals competidors.

	86	89	Variació
PSOE	1.385	1.163	-222
PP (AP)	687	687	0
CDS	236	230	-6
EU	124	123	-1
PSM	34	44	10
R.M.	--	46	46
PRD/UM	47	--	--

Els tres anys i quatre mesos transcorreguts des de les últimes eleccions no han canviat la intenció de vot de l'electorat, excepte entre els seguidors del PSOE, un 16% dels quals l'han abandonat. És curiosa la coincidència dels resultats del PP, partit que no s'ha fet amb els vots d'UM. Són els 46 vots d'en Ruiz Mateoz els 47 d'UM? EU perd un vot, ¿qui s'ha mort? El CDS en perd 6 i en guanya 10 el PSM.

Comparant els resultats amb els obtinguts a nivell de les Balears observam que el PSOE obté a Capdepera un 13'2% més de vots que a la resta de les Illes. El PP és menys votat a

-segueix-

Capdepera en una proporció del 12'5%. El CDS, EU i LL.V. obtenen, si fa no fa, la mateixa proporció. Ruiz Mateos lleugerament superior a Capdepera i el PSM inferior en un 0'5% al total balear. Veim, doncs, que els resultats locals s'ajusten bé als de la totalitat de les Illes, excepte pel que fa als dos principals partits, que aquí capgiren el resultat.

Encara més, si comparam els resultats amb els estatals comprovam que a Capdepera el PSOE, PP i CDS obtenen més sufragis que la mitja. EU davalla respecte al total estatal un 4%, i els Verds-Llista Verda i R.M. augmenten lleugerament.

En el capítol de curiositats, la Coalició Socialdemòcrata no inaugura el marcador. Amb un sol vot el Partit Radiacal Balear i l'Aliança per la República. Amb dos, a Capdepera, la FE de les JONS; amb tres sufragis el PCE; segueixen amb set el PORE i el PST; dotze n'obtingué el PTE-UC i quinze Unió Balear. Vint-i-vuit paperetes foren nul·les i onze en blanc.

No ens resta sinó donar l'enhorabona al guanyador i desitjar-li sort en el govern, i a l'oposició que no desesperi, que si hi ha salut i pessetes d'ací a quatre anys tindrà una altra oportunitat. Amèn.

OBRES Acaba la temporada turística, s'ha aixecat la veda i torna la febre constructora a les nostres zones turístiques. Obres que estaven aturades des d'abans de l'estiu s'han tornat posar en marxa, de noves se n'han començat, i fins i tot, perquè no n'hi havia prou, noves urbanitzacions s'estan duent a terme, com és ara a Son Bessó, entre Sa Pedruscada i N'aguait. Mica en mica, aquell somni de les seixanta-mil persones està esdevinguent una realitat palesa. Mentrestant, més de mil signatures estan fent reconsiderar el nostre Ajuntament la conveniència de permetre fer un hotel davant mateix de la platjeta de Sa Pedruscada. Aquest solar els "havia passat per alt" i, en un "descuit", les Normes Subsidiàries contemplaven com a polígon hotelier un solar emplaçat a una zona residencial.

PUBLICQUES No sols els particulars estan d'obres. També l'Ajuntament en duu moltes de megudes. Cala Rajada en particular s'ha convertit en una mena de camp de batalla, amb trinxeres per tot arreu i trampes darrera cada cantonada. Són obres indubtablement necessàries, que milloraran la nostra infraestructura sanitària i viària. Però no podem menys que preguntar-nos, si els carrers durant l'estiu són per als estrangers i durant l'hivern estan en obres, ¿quan són per a nosaltres?

DISCS Pareix que, a manca de solucions, l'Ajuntament, o qui sigui, intenta arreglar el problema del tràfic de Capdepera a base de discs i prohibicions. En el carrer d'Es Port ja no és que no s'hi pugui aparcar, és que ara ja no és possible ni aturar-s'hi. Per altra part, en el carrer Ciutat l'aparcament és alternatiu, mitja quinzena a cada costat, cosa que ha vengut a acabar-ho d'embullar; en aquest carrer i de manera espontània, fins ara només s'aparcava a un costat, però ara es fa indistintament. Mentres, a Cala Rajada i degut a les obres abans esmentades, la circulació és una quimera i hom fa el que pot.

RUTES Els ajuntaments de Manacor, Sant Llorenç, Son Servera i Capdepera estan ultimant l'edició conjunta de 40.000 exemplars, en distints idiomes, d'una guia de rutes culturals, com a alternativa als circuits comercials a l'ús. Aquesta guia contemplaria aspectes referits a coves, talaiots, possessions, fortificacions, flora, fauna, etc. D'aquest intent, del que se n'ha desmarcat l'ajuntament d'Artà, haurem de seguir ocupant-nos-en. Nosaltres estem a favor de mostrar als nostres visitants el patrimoni cultural i etnològic, sempre que es garanteixi la seva preservació.

AQUEST NÚMERO L'HEM FET:

Joan Nebot
 Mari-Germa Melis
 Joana Colom
 Maria Vives
 Pep Terrassa
 Lluçia Sirer
 Mª Antònia Nadal
 Jaume Fuster
 Ani Muñoz
 Antoni Amorós
 Gabriel Torres
 Antònia Vila
 Gabriel Flaquer
 Antònia Garcia

BOLLETÍ DE L'OBRA
CULTURAL BALEAR

Capdepera - Cala Rajada

NOVEMBRE 1989

Via Joan Carles I, s/n
Capdepera

Dipòsit Legal: 197/80

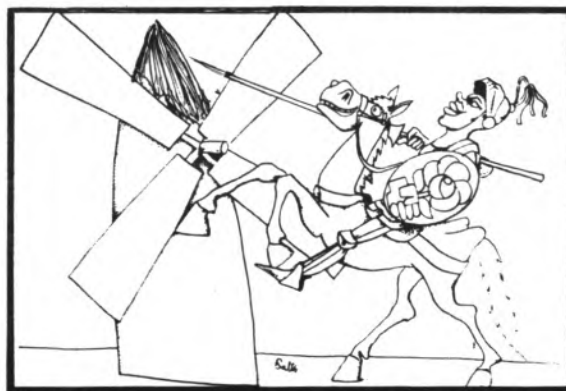
Imprimeix:
 APOSTOL Y CIVILIZADOR, Petra

Els articles publicats en aquesta
 revista expressen únicament
 l'opinió dels seus autors

MERCANT Durant aquest mes de novembre s'ha exposat a la Llotja, a Ciutat, una mostra antològica de l'obra del pintor gabel·lí Jaume Mercant, amb motiu de la inauguració de la qual se li va retre un homenatge per part de la Conselleria de Cultura de la Comunitat Autònoma. De la figura d'en Mercant i d'aquesta exposició ens n'ocupam a les pàgines centrals de "Converses".

ELECCIONS I amb tot això, dins un clima de normalitat fregant l'avorriment, el 29 d'octubre tenguérem Eleccions Generals que no feren més que complir tots els pronòstics. Però d'això de les eleccions ja ens n'ocupam degudament en el Portalet i allà hi trobareu totes les dades necessàries.

POLICIA El passat 18 de novembre fou presentat als mitjans de comunicació el nou cap de la Policia Municipal, Bernat Amengual. D'ell s'ha dit que l'avalua un magnífic expedient com a cabo de la policia municipal de Ciutat, i d'ell s'espera que doni una nova imatge a la de Capdepera, seriosament malmesa després de l'"època Terron". En el mateix acte de presentació d'Amengual es va retre homenatge a Bartomeu Alzina, policia que es jubilava després de més de vint-i-cinc anys de serveis al nostre Municipi, i a qui desitjam una llarga jubilació plena de salut.

DIRECTOR El que havia d'esser un simple i merescut homenatge del Centre Cultural Banda de Música de Capdepera al seu director, mestre Bartomeu Massanet, finalment ha esdevengut un homenatge de despedida, tota vegada que el susdit director ha decidit de deixar la batuta. Això haurà succeït el dia 26 de novembre, tancada ja aquesta edició de "Cap Vermell". Sabem, perquè així estava anunciat, que havien d'intervenir la Coral S'Alzinar, ex-membres de les rondalles "La Euterpe" i "Aplec de Gabellins" i, naturalment, la pròpia Banda de Música. Finalment, estava previst presentar el nou director, Enrique Pastor, com insistentment s'havia vengut remorejant, amb l'estrena de l'obra "Gabellins". Esperam que tot hagi sortit com estava previst. És la nostra intenció, en el pròxim número, oferir-vos entrevistes amb el director que se'n va i amb el que ve.

Punyides

- Idò, ara que ve l'hivern, ens taparem. Un jersei damunt l'altre i al damunt l'abric. Quina il·lusió! Ja podrem menjar tot el que volguem fins l'any que ve a l'estiu.

- Si a les set de l'horabaixa d'un dissabte quatre joves ja duen begudes tres ampolles de cava, ¿quina quantitat d'alcohol duren dins el cos a les tres de la matinada? I encara ens estranyam de la quantitat d'accidents que hi ha els cap de setmana!

- Què estan de lluny els dies en què ens feien creure que els russos es menjaven els nins! El comunisme està donant una gran lliçó al capitalisme.

- Ara que hi hagué campanya electoral vaig anar a tots els mitins a prendre mostra, així, quan jo em presentí a les municipals, faré just el contrari del que han fet els passats candidats.

- Quan jo sigui batle compraré el Teatre Principal. No hi ha dret que les rates se'l mengin.

- Què espera el nostre Ajuntament per arreglar els clots del final del carrer Col·legi? Espera, potser, que unes altres pluges acabin de dur-se'n l'asfalt?

- Per què donam l'esquena als demés quan més ens necessiten?

- Que ho és de dolenta la infiferència. És una fredor pitjor que l'enemistat.

ERISSO

DURANT EL MES D'OCTUBRE...

Han nascut:

Joana Mª Zafra Rosselló,
de Miquel i Joana Maria.
Marc Rozalén Nieto,
d'Andreu i Mª Pilar.
Desirée Vázquez Mrasek,
de Joan i Ute.
Xavier Trenado Palomino,
de Manuel i Encarnació.
Erika Morillo Vega,
de Francesc i M^a del Carme.
Daniel Alexandre Cumberlege Dittlinger,
de Lluís Nathaniel i Vera Maria.
Paula Jaume Ferrer,
de Joan i Maria.
Maria Isabel Torres Torres
i Carme Inès Torres Torres,
de Gabriel Jaume i Bàrbara.
Catalina Tous Fornés,
de Joan i Margalida.
Rafael Hernández Bestard,
de Rafael i Joana Maria.
Sandra Díez Rosado,
de Sants i Mª Purificació.

S'han casat:

Victorià Alfons Rodríguez Molina
amb Maria Godefrida Van der Linden.
Ferran Herrera Cacho,
amb Isabel Torres Malpesa.
Pere Mercant Terrassa
amb Joana Mª Sirer Carrió.

Han mort:

Agustí Guiscafré Sancho
Antònia Toro García
Antoni Muñoz Ferrera
Francisca Melis Nebot

Es conradors en primer
quan anaven a llaurar
se'n duien uns lligamorros
pes parell poder ajuntar.

Es jou era necessari
i ses camelles també,
duien unes bones lletures
i es jou un bon aixanguer.

S'aixanguer duia una traiga
per subjectar s'espigó,
duia una bona clavia
i es mantí era es timó.

Quan acabaven de sembrar
hi havia feina per fer,
agafaven un fasset
i sa rampaina també.

Se treballava molt bé
passant pena i amargures,
ets al.lots sense anar a escola
no sabien fer factures.

Ara tot ha canviat,
tots ja saben fer factures,
però a dins s'agricultura
totes ses que fan són nul·les.

Es conradors en primer
llauraven amb un parell
perquè sa bístia era xareca
i no quedava més remei.

Ara a dins s'agricultura
és una felicitat,
no passen molta de pena
però tothom ha emigrat.

Ara dic sa veritat
i d'això no en vull parlar,
tots es qui eren conradors
han hagut d'abandonar.

S'art del pobre conrador
sempre se fa mal d'entendre
i per això es conradors
no poden pagar a Hisenda.

"Adiós" jo vos venc a dir
amb molta de simpatia,
es conradors dins Espanya
tenen molt poca alegria.

Jo tenc setanta-cinc anys
i no em vull equivocar,
es conradors si no sembren
molta gent no menjarà.

ESPORTS

Ha passat un altre mes i ja estic de bell nou davant la taula, paper en ma, per escriure el que hi ha hagut de novetat a l'esport de Capdepera i Cala Rajada.

I no és que n'hi hagi hagut massa de novetats, aquest mes, ja que tots els equips de les distintes modalitats esportives es troben immersos en les respectives competicions, cosa a vegades un xic monòtona.

Destaca l'equip de bàsquet, que ha tornat pels seus fums, encapçalant la classificació del seu grup, havent perdut un sol partit en pròpia pista, i essent tot el demés victòries. I tot això encara que segueix assistint molt poc públic a les instal·lacions de S'Auba, cosa que, es vulgui o no, desllueix una mica l'espectacle i aquesta excel·lent trajectòria de l'equip que entrena en Xisco Campins.

Deixem el bàsquet i passem al judo. Aquí he de comentar que han estat seleccionats per fer part de l'equip mallorquí que anirà a Barcelona a lluitar en el Campionat Internacional de la Mercè, Sito Siquier, en categoria masculina, i Melina Sagrera, en categoria femenina. Aquest fet ve a demostrar, una vegada més, l'alt nivell dels judokes locals, escalant posicions constantment dins el món del judo balear i de tot l'Estat. Respecte del Campionat de la Mercè, he de dir que hi prendran part, a més d'equips de les distintes zones d'Espanya, representants de nacions de gran nivell, com és ara Rússia, Alemanya, Austràlia, etc. Des de les nostres pàgines vull donar l'enhorabona als nostre seleccionats al temps que esper d'ells els majors èxits. Donada la seva joventut i el futur que tenen per davant, d'ells es pot esperar qualsevol cosa. Com a delegat de selecció de l'expedició mallorquina viatjarà en Pep Mascaró. Sort.

En el capítol de destacats d'aquest mes hem d'esmentar, també, els equips de futbol sala, ja que tant Takacs com Costa de Capdepera estan ocupant els primers llocs de les respectives categories. Els Takacs han arribat a ser líders de la taula durant quatre jornades consecutives, mentre que alguns dels seus jugadors destaquen a la classificació de golejadors. S'ha d'esperar que el Costa de Capdepera segueixi per les mateixes passes i aconsegueixi l'as-

cens, a fi que l'any que ve poguem tenir dos equips locals a la Primera Divisió Balear.

I ara l'habitual repàs al futbol. El futbol darrerament és un poc la mateixa història tots els mesos. La 3ª Regional segueix igual de violenta que sempre, ocupant un lloc baix de la classificació, cosa normal en aquest equip. Els juvenils pareix que han millorat una miqueta i han anat sumant alguns punts. Llàstima que a Sóller, després d'un sopar de llagosta i d'una concentració a un hotel solleric, no poguessin sumar també algun punt. Els infantils, de la ma del molt llest Pep Fuster, estan fent un gran campionat, deixant alt el pavelló del futbol gabellí, com sempre ha estat tradició dins les categories inferiors. Els alevins segueixen sense conèixer la victòria. En aquestes edats no ens haurien d'importar massa els resultats, sinó anar fent jugadors per al dia de demà. Aquesta és l'autèntica missió d'en Macarro i així ho hauríem d'entendre tots. Els benjamins de Pep Muñoz tampoc no marxen de lo millor. I aquí ens trobam amb el mateix que he dit dels alevins. A més, amb la pedrera ja se sap, un any és bo i l'altre és dolent.

La Preferent comença a despertar del seu letarg. Pareix que el "míster" Terrassa ha tornat a la convicció de que el millor sistema de joc per al nostre equip és el contraatac. I és gràcies a aquest sistema que el nostre conjunt està tornant als llocs mitjans de la classificació. Com que rectificar és de savis i en Joan Terrassa ha rectificat a temps, encara hi serem a temps de tornar veure un Escolar paregut al de l'any passat. I insistesc en què he dit paregut, no igual.

La notícia de darrera hora és l'oferta que ha fet el Porto Cristo a un dels nostres millors davanter, en Bernat Martí, qui podria canviar d'equip si la dita oferta resulta suficientment temptadora. El meu amic Bernat ja sap que, se'n vagi o se quedi, jo li desitjo el millor.

I això és tot, per ara, amics lectors de "Cap Vermell". Com sempre, fins al mes que ve, si no hi ha res de nou. Adéu.

EIEL TORRES

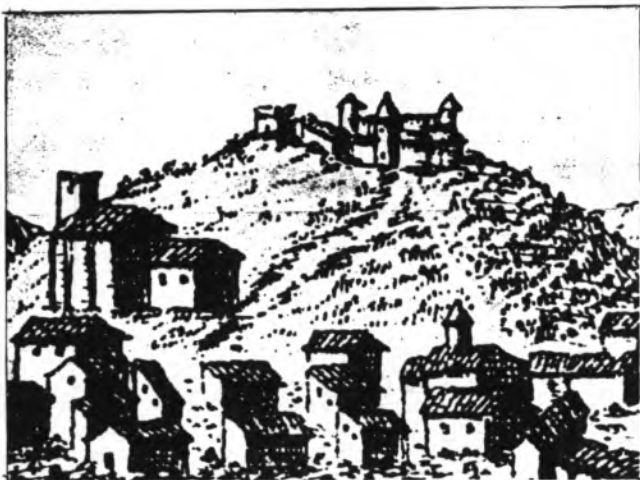

PERSONATGES

EL PARE GABRIEL FERRER

La guerra civil que s'està lliurant a la república centreamericana de El Salvador, i més concretament l'assassinat del pare Ellacuría i dels seus companys, m'ha duit a la memòria la figura d'un altre home conciliador i generós, com fou el pare franciscà Gabriel Ferrer.

Gabriel Ferrer fou un frare del convent de franciscans d'Artà, fins que per una real ordre dictada pel govern liberal de la Nació, de dia 25 d'octubre de 1820, fou exclaustat. Aleshores el convent fou tancat i els seus béns, imatges, retaules i objectes de culte foren repartits entre sis parròquies. Una part d'aquests béns foren enviats a l'església del Castell.

Sant Salvador, segons el mapa del Cardenal Despuig de l'any 1784.
Fotografia Jeroni Juan.

Una vegada exclaustat, el pare Gabriel Ferrer quedà a viure per aquestes contrades, i quan el vicari Joan Antoni Adrover, a l'any 1826, passà a viure a Ciutat, el pare Ferrer ocupà la vicaria.

Quan això succeïa sols quedaven una dotzena de cases dins el Castell i feia anys que es parlava de la necessitat de construir un nou temple al peu de la muntanya. A l'any 1818, el propietari don Joan Socies enviava un informe al bisbe de Mallorca on planyia els gabellins per la desgràcia de tenir l'església tan lluny del poble:

"El lloc de Capdepera del terme de la Villa d'Artà gemega dins el major desconsol per la manca d'un Sant Temple de Déu que en distintes ocasions s'han proposat edificar i altres tantes

ha quedat com un simple projecte. Jo amb la meua família som l'únic propietari de la meua classe que passa temporades en aquell poble i escolt ben de prop els seus justs clams i amb ells plany aquesta desgràcia tan gran. L'església actual, o millor dit ermita, es troba en lo més alt del Castell i a més de molt petita se necessita més de mitja hora per pujar-hi si es compta des de les primeres cases, la pujada és ràpida i impossibilita que els convalescents, vells i dones prenyades puguin assistir al Sant Sacrifici de la Missa..." (1).

L'epidèmia de pesta de l'any 1820 i els enfrontaments polítics entre liberals i realistes, que acabaren amb l'assalt a l'Ajuntament, el dia 7 de novembre de 1823, així com l'empresonament de Sebastià Ferrer "Cofeta", retrassaren la construcció del nou temple.

A l'any 1826, als pocs dies de fer-se càrrec de la vicaria, el pare Gabriel Ferrer preparava el terreny de la reconciliació política entre els gabellins. Així ho contava l'amo en Sebastià Ferrer:

"Dia quinze d'octubre féu un sermó diguent que volia i era desig que hi hagués unió entre tots els veïns d'aquest poble i que si passava això era perquè no hi havia un Patró que protegís el poble com passava a Artà on hi havia el Senyor Marquès de Bellpuig i a Son Servera que hi ha D. Antoni de Ca S'Hereu; però com a n'aquest poble no hi ha Padrins ha de ser entre tots i ben units i per això demanava a les persones més poderoses econòmicament que diguessin on volien tenir una primera reunió. L'endemà l'oficial saig avisava perquè a la nit tots compareguessin a ca l'amo en Mateu de Son Favar on s'hi reuniren D. Pascual Ferrer, D. Antoni Muntaner Regidor, el Pare Gabriel Ferrer, Gabriel Font, D. Bartomeu Alzina Prevere, Geroni Melis Caped, l'amo en Mateu Sureda de Son Jaumell, Joan Ferrer Cofeta, l'amo en Miquel Gili de S'Heretat, Antoni Orpi Xerubí, Bartomeu Melis Llorencí, Miquel Garau Miquet, Mateu Espinosa Bielons, Gabriel Espinosa Bielons, Gabriel Terrassa Valero, Gabriel Terrassa de Sa Pedrera i altres. El pare franciscà va proposar que en atenció a la mala unió que hi havia en el poble entre les famílies era el seu desig que això acabàs i que tothom havia de ser vertaderament amic per lo qual demanava perdó a tots i besà els peus a tots". (2)

L'actitud conciliadora del pare Gabriel Ferrer donaria els seus fruits, així que al poc temps renaixia la il·lusió per construir el nou temple i se demanava la col·laboració de l'Ajuntament d'Artà.

Aleshores, els artanencs, i des de l'any 1825, estaven construint el nou oratori del Puig de Sant Salvador, perquè l'antic, que havia servit d'hospital durant l'epidèmia de pesta de 1820, havia estat enderrocat per manament de l'inspector general de l'expurgació, com a mesura preventiva contra un possible rebrot de l'epidèmia (3). Davant les pressions dels gabellins, don Joan Dameto i Despuig, Canonge i Sacristà de la Seu i germà del Marquès de Bellpuig, se dirigia al bisbe de Mallorca i, després de reconèixer que a Capdepera hi havia necessitat d'una nova església, exposava que no era oportuna la seva construcció perquè els d'Artà estaven construint el Santuari de Sant Salvador i les llimosnes dels feels no bastaven per a la construcció dels dos temples (4). Era l'any 1827.

Tots aquests entrebancs foren poc a poc superats gràcies a unes altres ajudes i col·laboracions i en el mes d'abril de 1829 començaren les obres preliminars del nou temple.

A l'any 1831 el pare Gabriel Ferrer aconseguia definitivament la vicaria de Capdepera. Quan deixà aquest món, a l'any 1837, ja s'havia construït la meitat de l'església i se treballava en l'altra meitat. Poc hi va faltar perquè l'animós freret pogués veure la "seva" obra acabada.

PEP TERRASSA

Dibuix de Sant Salvador realitzat per Virenque.

- (1) i (4) Arxiu Diocesà de Mallorca.
- (2) Documents de l'arxiu de Juli Georges.
- (3) Història de Sant Salvador d'Artà. Antoni Gili Ferrer. Artà 1979.

"LA PERVERSIÓ DE L'UNIVERS..."

Al principi fou un crit gallinaci, tel·lúric i arcà, com la cinquena o la setena ressonància d'un eco, d'un ronc o d'un badall encara aletargat. Partia i tornava cada vegada més gall: amb les seves plomes enreveixinades i el seu esperó de vaixell. Tornava i es capgirava. Trencava un timpà... després una parpella... I es quedava, perxat a l'iris, amb la seva dringadissa escarlata, com qui es queda un dia a ca seva: furgant a cada fibra, posseint tot quant furgava.

- Apaga la nit, per favor, apaga-la!... Encén una espelmeta i tancaré els ulls i dormiré segur i fora de perill.

Ara tenc l'ull obert, nuu com el dels peixos... sense parpella: me'l cuida l'aire humit perquè sap que jo sóc aquàtic. Amb els timpans romputs ja no sent res que no sigui des de dintre, que no sigui com el pols o el transcórrer de l'aigua (sentiment). Per molt obert que tenc l'ull, i sense parpella ni pipe-lleig, estic cec: deixatat, defallit... Emmudits els llavis... les mans. Assossegades les pas-

sions... els quefers i les gaites.

- Canta. Canta... Mira com se me dorm l'ànima!

Estic a la vertical del Sol, sobre la suor de la Terra, amb un corn buit per cap i a mitjan camí d'una altra marea. Quin corn tan desenfeinat! Quin cap espiral! Quin bordell! Quina vagina tantes vegades penetrada que en acostar-li l'orella s'escolta, ja no se sap, l'espai... el buit... la mar potser. Quina nuesa!

Estic a la vertical del Sol, davant una dona que goteja blancura... transparència.

No tenc necessitat de saber de la meua ombra per confirmar la meua existència.

- Canta. Canta. Mira com se me dorm l'ànima.

- Tants de cristalls trencats... per res!

"...tendeix a ser màxima"

CONVERSES

El pintor JAUME MERCANT i la seva esposa.
(Fotografia publicada a la revista
"BRISAS", 12.11.89)

Durant tot aquest mes de novembre ha romàs oberta al públic, a la Llotja de Ciutat, l'exposició-homenatge al nostre pintor Jaume Mercant Melis. A través d'aquestes pàgines, "Cap Vermell" es vol afegir a l'homenatge de la Conselleria de Cultura a un artista oblidat de tots durant molts d'anys.

Per acostar-nos a la figura de Jaume Mercant hem parlat amb distintes persones, l'opinió de les quals pot ajudar-nos a entendre millor l'home i l'artista. En qualsevol cas, "Cap Vermell", en els seus inicis, concretament el el N° 8 (agost 1981), ja féu una aproximació molt aclaridora a aquest pintor gabellí, mitjançant una llarga entrevista en què ell mateix desvetllava la seva personalitat pictòrica.

Ara és el testimoni de terceres persones el que aportam, no sense que abans us oferiguem unes breus notes biogràfiques del nostre personatge.

Jaume Mercant Melis neix a Capdepera el 25 de setembre de 1908, en el si d'una família de fusters.

Ja d'al.lot aprofitava les posts de la fusteria per pintar-hi, així com els cartrons de calendari. El seu aprenentatge de pintor és autotidàctic.

El 22 de febrer de 1941 es casa amb Margalida Servera, d'Artà. A partir d'aquell moment es presenta regularment als concursos de pintura que es convoquen a Ciutat.

A l'any 1957, per facilitar la seva activitat pictòrica, el matrimoni deixa Capdepera i s'instal·la a Ciutat.

A l'any 1975 en Jaume deixa de pintar doncs ja no es troba bé de salut. El dia de Sant Bartomeu exposa a Capdepera i rep un homenatge.

L'any passat fou operat i la seva salut passà per moments delicats.

El novembre de 1989 la Conselleria de Cultura del Govern Balear organitza una exposició-homenatge a la Llotja de Ciutat.

ANTONIA MERCANT MELIS

Quin és el record més vell que tens d'en Jaume?

- Record quan en Jaume me va pintar a Ca'n Segal, un pintor anglès que vivia a Son Moll, a una caseta que nosaltres li teníem llogada. També hi havia una anglesa que me pintava, és a dir, que jo posava per a tres. Cada dia que anava anava a posar me donaven una pesseta i una barreta de xocolata. Llavors en Jaume ja tenia molta afició per la pintura, i com que pintava molt bé necessitava molt de temps per pintar un quadre. Això era devers l'any 1936. Poc temps abans d'esclatar la Guerra Civil, en Jaume va fer una exposició a l'Hotel Castellet i una americana, de Ca'n Ros, va comprar un quadre per cent pessetes.

Com era en Jaume, de jove?

En Jaume era molt actiu. De fadrí anava molt en bicicleta, també feia de porter i els dissabtes i els diumenges pintava, perquè els altres dies havia de fer feina. De casat va posar un taller de fusteria amb una màquina serradora i feia portes i mobles. Sempre vivia amb la idea d'anar-se'n a Palma, perquè tenia l'ambició de ser un pintor de nom i a Capdepera ningú no feia cas de la seva pintura.

I què opines tu de la pintura de Jaume?

En Jaume, com més vell se feia millor pintava. Quan a l'any 1957 se'n va anar a viure a Palma vaig perdre el contacte amb la seva obra, i quan jo li preguntava què feia sempre me contestava que era un dels pintors més bons de Mallorca, i jo no m'ho creia. Ara que he anat a Ciutat a veure l'exposició comprenc que jo no me feia una idea d'aquesta obra tan meravellosa que ha fet en Jaume. Llavors ell tenia molts de disgusts perquè havia de vendre aquestes obres tan treballades amb uns preus molt baixos. Això de ser pintor és una mala carrera perquè ningú t'ajuda i no te reconeixen la feina.

Què t'ha paregut l'exposició de la Llotja?

He comprovat que en realitat la seva obra és important i que se mereixia aquest homenatge. No sé si ho he de dir, però crec que darrera aquesta exposició hi ha política perquè no hi vaig veure ningú de l'Ajuntament de Ciutat, i a un acte cultural com aquest, encara que no s'estigui convidat, com que està obert a tothom s'hi pot anar.

Saps si en Jaume tornarà a viure a Capdepera?

Ara fa un any, l'Ajuntament de Capdepera li va oferir una vivenda a canvi de donar els seus quadres per fundar un museu al poble. Després en Jaume va caure molt malalt i no se'n parlà més.

ANTONI ALCOVER, Batle

Els membres de l'Ajuntament assistíreu a l'homenatge d'en Mercant?

Sí, hi anàrem el regidor de cultura i jo, que havíem estat convidats oficialment per la Conselleria de Cultura, que era l'entitat organitzadora.

I què trobareu?

Personalment, me va suposar una experiència meravellosa, ja que vaig poder trobar-me amb una autèntica antologia d'un pintor del nostre poble al que a penes coneixia, tot sigui dit.

I que opines de l'obra d'aquest pintor, ara que le coneixes millor?

Possiblement no sigui jo el més indicat per fer una crítica d'aquest o de cap altre pintor, perquè no puc considerar-me un entès. El què sí sé és el què m'agrada i el què no m'agrada. I la poca cosa que coneixia de Mercant sempre m'havia agradat, i ara aquesta exposició m'ha ajudat a aprofundir en el coneixement i en l'apreci de la seva obra. Així mateix he pogut apreciar la seva evolució pictòrica, la seva maduració i, sobretot, la seva constant en el tractament personalísim del color i de la llum.

I què ens pot dir d'en Mercant com a persona?

Si estic poc autoritzat per a jutjar-lo com a pintor, encara menys ho estic per parlar d'ell des d'un punt de vista estrictament humà, ja que no el conec. Però sí vull dir que a l'acte esmentat em va parèixer una persona de tracte agradable, absolutament conscient del significat i la importància de l'homenatge i molt content i agraït d'aquest reconeixement públic.

Vosaltres, a nivell d'Ajuntament, pensau fer alguna cosa més al respecte?

Francament, de moment no hi ha res pensat. En el seu dia, aquí se li va retre també un homenatge i per ara no crec que hi hagi res més en preparació.

COLAU VIVES, pintor

Volem, Colau, que com a pintor ens parlis d'un altre pintor, en Jaume Mercant.

Ja no la conec a fons a la seva obra, així que la meua opinió serà embiaixada i no sé si gens vàlida.

En qualsevol cas, algun criteri sí que en deus tenir.

Evidentment. En primer lloc, he de dir que m'impresiona, del què he vist, la línia i la senzillesa de resolució. A aquesta senzillesa no es fàcil d'arribar-hi. He llegit, darrerament, que la pintura d'en Mercant és més que naïf, fins arribar a la total ingenuïtat. Jo no la compartesc a aquesta opinió. No ho crec que sigui

-segueix-

ingenu. Jo parlaria d'innocència, però d'una innocència volguda i provocada, una innocència en el millor sentit de la paraula.

Faries una valoració de l'aportació d'en Mercant a la nostra pintura?

A nivell local, tan mancats com estam de creadors, és una figura capital i un exemple per a tots. Però també a nivell més ample, pens que la seva aportació a la pintura mallorquina és molt més important que la de la majoria dels seus contemporanis, fins i tot d'alguns amb molt de nom. Pens que la figura d'en Mercant s'ha anat valorant amb el pas del temps, però encara no de manera suficient i molt menys del que ho serà en el futur. El que passa és que ell no ha entrat mai en alguns cercles comercials que pareixen indispensables per difondre l'obre pictòrica. Ell, d'alguna manera, sempre s'ha mantingut pur, sense fer concessions ni organitzar xous de cara a la galeria. Evidentment, les relacions públiques no han estat el seu fort.

ANTONI GUISCAFRE

Què remarcaries de la pintura d'en Mercant?

En Mercant ha creat el seu propi paisatge, un paisatge sense noses, ordenat, banyat per una llum estranya, sense persones ni vent. Els seus paisatges són fruit d'un treball constant i de cada vegada s'han fet més estranys, però, també, més

precisos. En Mercant, amb el seu paisatge, s'ha anticipat al futur; a l'any 1970 ja urbanitzava les muntanyes.

Com veus la seva evolució?

Ha estat com una bolla de neu que de cada vegada s'ha fet més grossa, més depurada, més rebel, i ha anat a més degut al seu esforç i constància. Se pot comprovar molt bé com en els seus començaments pintava per afició però sense trenc i els seus quadres no diuen res. Per una constant i minuciosa evolució, sense cap tipus de corrupció, ha anat arribant a la darrera etapa, la més perfecta i aconseguida. En Jaume sempre ha pintat el que ha volgut i per això la seva obra té una continuïtat.

Com han vist els crítics d'art l'obra pictòrica d'en Mercant?

L'han gairebé ignorada. En Jaume és un pintor que encara està per estudiar, perquè la seva pintura no ha estat apreciada fins fa pocs anys.

Per què creus que li han fet aquest homenatge?

Perquè és un valor a l'alça i una peça important dins el món pictòric illenc; és un valor que ja està fet i de qualque manera volen agrair-li la seva feina. Fa uns anys, quan en Joan Nadal era regidor de cultura de l'Ajuntament de Ciutat, ja li volgueren retre un homenatge, però no s'entengueren amb en Jaume. En Mercant és molt caparrut, honest, sincer i treballador. Sempre ha fet el seu cap envant com autèntic mallorquí que és.

HERMANDAD DE DONANTES DE SANGRE DE LA SEGURIDAD SOCIAL

JOAN FERRER PONS és un jove de vint-i-cinc anys que fa part de la Junta Directiva de la Secció Juvenil de la Germandat de Donants de Sant de la Seguretat Social. Hem volgut parlar amb ell perquè ens aclarís que passa amb la sang, ja que darrerament hem sentit que hi havia problemes per la seva manca.

- Efectivament, és així -ens diu- i durant els mesos d'estiu s'han hagut d'ajornar operacions quirúrgiques per manca de sang. És clar que aquestes operacions no tenien caràcter d'urgència, però l'ideal és que s'haguessin pogut realitzar en el moment que estaven previstes.

Això significa que no se poden atendre a accidentats i operacions urgents?

- No, el moment no és tan tràgic, sempre tenim reserves per a aquests casos que deis. Però el que nosaltres pretenem és no solament atendre aquestes circumstàncies sinó també totes les previsions fetes pels metges en situacions normals.

Què estau fent vosaltres, al respecte?

Nosaltres constituïm una branca de la Germandat de Donants de Sang de la Seguretat Social i col.laboram en tot quant se'ns sol·licita. Però, concretant, puc dir que el que voldriem és que la joventut prengués consciència d'aquest problema i col.laboràs en la seva solució.

Teniu algun programa per aconseguir el vostre objectiu?

- Sí. La nostra Secció Juvenil està organitzada per atendre dos sectors de la joventut, els menors de devuit anys i els majors d'aquesta edat. Situam aquest límit únicament perquè és a partir dels devuit anys que es pot donar sang.

Què teniu plantejat per als més joves?

- Com ja he dit, aquests al.lots encara no poden donar sang, però el nostre objectiu és que estiguin relacionats amb la Secció Juvenil, per tal que es vagin motivant. Per això està previst que visitin el nostre Banc de Sang, que participin en distints concursos, competicions esportives, etc.

I per als que ja poden ser donants?

Per a aquest col·lectiu està previst organitzar unes xerrades en els clubs esportius o culturals, on es reuneixen normalment els joves, també amb la mateixa finalitat d'anar engrescant-los en la idea de la donació de sang, fent-los comprendre

i entendre aquesta necessitat. Hem de recordar, una vegada més, que la sang és un producte que no se pot comprar, ni tan sols en els hospitals. És necessari que la gent s'adoni que si no són ells mateixos els qui la donen no se pot aconseguir a cap altre lloc.

Si qualcú vol esser donant, tant un adult com un jove, què ha de fer?

- Posar-se en contacte amb mi mateix amb els col·laboradors de la Germandat a Capdepera i Cala Rajada, na Mari Germa Melis (Via Joan Carles I, s/n), n'Ani Muñoz (carrer Oest, 7), i Jaume Fuster (carrer Elionor Servera, 73-3r.). Així, quan la Unitat Mòbil de la Germandat es desplaci aquí, el nou donant serà avisat perquè pugui donar sang.

Vols afegir alguna cosa més?

Insistir, una vegada més, en la importància de la donació de sang i fer una cridada molt especial per als més joves. Els joves hem de demostrar de manera inequívoca que som generosos, sense oblidar que molta de la sang que es transfon va a parar a les venes de gent jove. És evident que les víctimes dels accidents són moltes vegades els joves, i nosaltres el que volem és que a Mallorca NINGÚ NO MORI PER MANCA DE SANG.

Nosaltres tampoc. L'eslògan de la Germandat és prou clar al respecte: UN POC DE LA TEVA SANG POT SALVAR UNA VIDA.

LLOCS DE VENDA:

- Els dos estanys de Capdepera
- Llibreria L'Orient
- Llibreria Cala Rajada
- Casa del Mar
- Es Sitjar

CAPDEPERA - CALA RAJADA

rèquiem

A LA MORT D'EN TONI MUÑOZ...

"Benaventurats els qui ara ploren,
perquè vendrà el dia en què estaran contents".

Vull imaginar-te, Toni, gaudint la benaventurança de l'alegria.

Allà dalt, pels amples paratges de l'oratge.

On els rellotges han perdut les agulles.

I el temps no passa.

I pressa i frissor no tenen significat.

Més amunt que els núvols més alts.

Més amunt.

On tot es blanc i pur, vull imaginar-te.

I ampla, amplíssima, la pista.

I blanc el parquet, de trossos de núvol encoixinat.

De fils d'argent la xarxa de la cistella.

Les grades replenes.

Una cistella.

Aplaudiments de Serafins.

Tap.

Assistència.

Una personal.

Cridòria de Querubins.

Passes.

Matxucada.

I cistella.

Tap.

Personal.

I ara un bàsquet de tres punts.

Crits, eufòria a les grades.

El marcador: Pare Etern, 2 - Toni, 4.

Així vull imaginar-te, Toni.

Aquí baix la vida és dura.

I enrevenxada fins a la rel.

Des del néixer portant encallada la seguretat de la mort.

Inexorablement.

I ens aferram a la vida amb desesper.

Egoïstament.

Amb cobdícia. Avariciosos.

Fins i tot, a vegades, amb crueltat.

I ens oblidam que la vida és fràgil i trencadissa.

Com una flor, com un cristall finíssim, com les ales d'una papallona.

O com a bombolla de sabó, que es trenca amb un lleu cop d'aire.

Basta un cop d'aire, sí, per posar punt i final al goig, al delit, a les il·lusions.

I a l'esperança.

A totes les esperances.

Un cop d'aire. Basta un cop d'aire.

Un cop d'aire que va embolcallar-te a tu, Toni. Fou aquell oratge destructor, de remolí, sense remei.

I a la maltempsada tu contestares amb un tir de tres punts, amb una vitalitat nova i ferma.

Amb generositat.

Perquè és generositat, Toni, contestar-li a la vida que t'ha mutilat, amb aquell cabal de delit, d'il·lusió, de projectes, d'esperança, de seguretat de gaudir plenament un llarg esdevenir.

Les il·lusions de futur et vessaven per tots els porus.

Alçaves i baixaves lentament, expressiva, eficaç, plena de força i virtut, aquella mateva, convincentment, com si estiguessis oficiant un ritus de resurrecció, nou, pensat i definitiu.

La mirada era un doll d'esperança.

La paraula un raig que feia brollar amb força els projectes del demà.

El gest una font abundosa de sentiments, de quimeres, de somnis...

Tot tu, Toni, eres una cascada de propòsits, d'idees, de plans, de desitjos, d'afanys, de cobejances, que es precipitava, espontània i il·lusionada cap al rabeig esperançador del futur.

Futur?

Què és el futur?

El tir de tres punts o la quinta personal?

I s'apagaren les espelmes.

Totes les coses s'ompliren de foscor.

I penjat a la Creu, el Bon Jesús va cridar amb tota la força:

"Eli, Eli, lema sabachtani?"

"Déu meu, Déu meu, com així m'heu deixat tot sol?"

I el cop d'aire eixugà el doll.

I el raig que brollava.

I assecà la font abundosa.

I la cascada.

I el futur.

L'avui va quedar sense demà.

S'esmicolà el cristall.

I la flor.

I el pol·len de colors de la papallona.

I la bombolla...

I començares el llarg i ombrívol camí del Calvari.

Del teu Calvari, Toni.

Un Calvari on no són possibles els cirineus.

Un Calvari de soledat.

De la més completa, terrible i absoluta soledat.

La soledat de la impotència davant el dolor.

La soledat de la nuesa.

La soledat del caminar, amb tots els crits del silenci, cap al silenci sense crits.

La soledat que, de no tenir, no té ni l'esperança d'esperar.

Ni el desig de desitjar.

La soledat de totes les soledats.

Una quinta personal sense culpa i sense remei.

Una cistella sense fons.
 Un Via Crucis cap a l'anihilació.
 Cap a la fosca.
 I cap al silenci.
 I cap al marcador que no marca.
 I ens deixares, Toni.
 Ens deixares amb l'esglai a l'esguard.
 Un nus a la gola.
 I el cor dins un puny.
 Amb el dolor egoista de plorar per tu.
 Aferrats com a paparres al viure de cada dia.
 Cobdiciosos.
 Teixint i desteixint esperances.
 Tous d'avarícia.
 Brodant il·lusions sobre el canemàs del temps.
 Fent cistelles dins la bombolla de sabó.
 Sense voler comprendre que, a la quinta personal, l'Àrbitre ens farà sortir del joc.

Sense voler comprendre que:
 "Benaventurats els qui ara ploren, perquè vendrà el dia en què estaran contents".
 Vull imaginar-te, Toni, satisfet, escampant el teu ample somriure pels camins de l'oratge.
 Sobre els núvols més alts.
 Projectant dreces d'esperança per les regions de la pau.
 Vull imaginar-te, Toni, fort i àgil, jugant a bàsquet amb l'equip dels Justs.
 I fent-li cistelles al Pare Etern, si és ver que Ell és tot alegria.
 Vull imaginar-te en pau amb tu mateix i amb tots els altres.
 Vull imaginar-te... tantes coses!
 Descansa en pau, Toni.

JOAN RAI
 28. octubre. 89

NORMALITZA, tu QUE POTS

- 2 -

Rellegint aquell primer i precipitat article del mes passat sobre la normalització de l'ús del català a ca nostra, he arribat a la conclusió que, potser, seria necessari insistir sobre alguns aspectes que no quedaren prou clars.

Si bé és cert que no hi ha pitjor sord que aquell que no vol escoltar i que cap argument no convencerà els qui s'han tancat a tota veritat que no sigui la seva, no és menys cert que n'hi ha d'altres ben disposats a cercar no la seva veritat particular sinó aquella altra que és producte de la ciència i la raó. Enfrontar-se al tema lingüístic des de prejudicis no pot dur mai a bon port. Encastellar-se en posicions exclusivistes i autàrquiques és sinònim, si més no, de despreci vers els altres.

He dit al principi que, possiblement, no fóra suficient l'article del mes passat per definir clarament quina és la nostra llengua. Si el mallorquí o el català, si nosaltres parlem un dialecte o una llengua. Després he dit que, al respecte, els judicis de valor no aporten llum sinó fum. Jesús Tusson, en el seu llibre "Mal de llengües" (obra a la que m'hauré de referir sovint durant aquesta sèrie), diu al respecte: "Els prejudicis lingüístics són una subclasse dels prejudicis i afecten llengües i parlants que algú pot considerar estranys a diferents nivells: (1) ara perquè els parlants empenen una llengua que li és poc coneguda, (2) ara perquè parlen una variant de la llengua que no és aquella en que es troba instal·lat qui perjudica. És obvi que els secessionismes

lingüístics (que solen ser programats) es fan forts en els prejudicis per la ignorància del caràcter variat d'una llengua -el cas (2)- i tracten d'eleva aquestes diferències al grau (1). I pot arribar el moment en què hom no entengui els parlants d'una altra varietat perquè ni tan sols es pren la molèstia d'escoltar-los: senzillament, són eliminats de l'àmbit de la comunicació".

Podríem, els qui defensam la unitat del català, tenir com a únic objectiu, i fins i tot com a únic argument, el fer forta la nostra llengua enfront d'altres llengües: castellà, anglès, alemany... Si volem salvar la nostra parla, diríem, és necessari que quantitativament es demostrí important. Única manera: cercar la unitat amb els parlars de Catalunya i de València. Però si aquest fos l'únic objectiu i l'únic argument -n'és un, i ben important!- ben aviat ens haurien fet baixar de l'ase els partidaris de la secessió lingüística del mallorquí o del "balear" respecte del català. És per això que insistesc avui sobre aspectes referits a llengua i dialecte, a fi de què no es pugui dir que jo també faig ús de judicis de valor mancats de tot rigor.

Aquest rigor l'aporta Francesc de Borja Moll: "Tal vegada qualcú dirà: ¿Com quedam? El mallorquí i el menorquí i l'eivissenc, ¿què són? Idiomes o dialectes? Jo li contestaré: Són totes dues coses; i no solament els nostres parlars insulars, sinó tots els del món. Entre llengua i dialecte no hi ha diferència essencial, sinó únicament diferència de punt de comparació. Tot sistema natural de parlar és, al mateix temps, llengua i dialecte: és llengua si es considera com un sistema de signes orals d'evolució històrica ben caracteritzada, en

relació a un altre sistema que té característiques essencialment diferenciadores; és dialecte si es considera com un sistema de signes orals que no es distingeix sinó accidentalment d'un altre, amb el qual, per tant, forma una mateixa llengua o idioma. Així podem dir, per exemple, que el castellà de Burgos és una llengua si es compara amb el francès de Bordeus o de Lyon, però és un dialecte si es compara amb el castellà que es parla a Santander o a Cuenca. Anàlogament, el mallorquí és una llengua si el miram en relació al castellà, al francès o a l'italià, i és un dialecte si el consideram en les seves peculiaritats respecte al gironí o al valencià".

Vegem ara què ens diuen Xavier Lamuela i Josep Murgades, "Teoria de la llengua literària segons Fabra", 1984: "...Llengua és un conjunt de maneres de parlar prou semblants perquè s'identifiquin a desgrat de les diferències que les caracteritzen; llavors un dialecte és cada una d'aquestes varietats, especialment quan es considera a través de la seva localització geogràfica".

Toni Mollà i Carles Palanca, "Curs de Sociolingüística", 1987, també ens parlen de l'assumpte: "Sens dubte, la definició de la parella llengua/dialecte és -fins i tot avui dia- una de les més controvertides. (...) Tots dos han estat conceptes de circulació a nivell popular que arrossegueu connotacions pejoratives cap al dialecte i positives envers allò que es qualifica com a llengua. (...) Tanmateix, els mateixos lingüistes no han estat impermeables a una visió jeràrquica de la llengua, de menyspreu cap al dialecte, sinó que han estat sovint els qui han posat en marxa aquesta visió. (...) En resum, la noció "llengua/dialecte" té una funció social i no cognitiva. (...) El criteri de mútua comprensibilitat entre varietats lingüístiques, n'es un altre dels utilitzats, sovint, per justificat que dues (o més) varietats (anomenades, normalment, "dialectes") formen part (s'inclouen, o en són subconjunts) d'una varietat superior que s'anomena llengua".

Aquesta entrega l'acabaré amb diversos paràgrafs força interessants de Lluís V. Aracil, "Papers de sociolingüística", que poden aportar més llum encara a aquests aspectes de llengua/dialecte: "La (inter) comprensió és quasi sempre qüestió d'hàbit -com també ho és, després de tot, el fet mateix de "saber" un idioma. En la mesura en què hi ha correspondències estructurals sistemàtiques, l'hàbit de la comunicació interdialectal automatitza les operacions fins a tal punt que els parlants mateixos a penes s'adonen dels contrastos. (...) La gent poden ben bé pressuposar que no "deuen" -fins i tot que no "poden"- de cap manera entendre una varietat lingüística que els sembla "es-

tranya". Quan hi ha aqueix hàbit d'incomprensió, la discrepància estructural més insignificant té una temible eficàcia dissuasiva. Hom reünicia automàticament a entendre aquell qui parla de manera que sembla "estranya", sense fer cap esforç per descobrir la clau de les correspondències estructurals que pugui haver-hi. (...) De vegades, allò que provoca reaccions (des)favorables és un detall superficial, més o menys cridaner, al qual hom atribueix convencionalment una importància desmesurada -com ocorre sovint en el cas dels estereotips entre grups socials. (...) La diversitat lingüística -de la qual és exemple la diversitat dialectal- posa un problema pràctic que cal resoldre d'alguna manera en interès de la comunicació. (...) Hem al·ludit a una fórmula: el bilingüisme (o bidialectalisme) unilateral, sovint associat a desigualtats socials. Una solució més justa, en la mesura que és bilateral, és l'anomenat "bilingüisme passiu", en què cada part pot usar la seva varietat nativa (o predilecta) perquè totes dues entenen la de l'altra. Finalment, és possible la comunicació a través d'una tercera varietat (mediadora o mediatitzadora) que els repertoris de les dues parts tenen en comú. Aqueixa tercera varietat és anomenada llengua franca, interllengua, link-language, etc. -designacions sociolingüístiques que fan referència a l'ús, independentment de l'estructura. La interllengua pot ésser un altre idioma, quan les varietats natives pertanyen a idiomes clarament diferents, o bé pot ésser una varietat (generalment el standard), de l'idioma parlat per les dues parts. Salta a la vista que el bidialectalisme unilateral, el bidialectalisme "passiu" i el recurs al standard són, en principi, les tres formes que pot prendre la comunicació interdialectal. També en principi és entre elles que caldrà optar tot comparant avantatges i inconvenients respectius".

Bé, podria seguir aportant més i més opinions de lingüistes autoritzats, però crec que amb els dos articles publicats pot quedar definitivament aclarit el concepte de llengua i dialecte i la nostra pertinença a l'àrea de parla catalana. No seguiré insistint al respecte, sobretot perquè, com deia al principi, qui no vulgui entendre no entendrà.

Així que, donant per entès que la nostra llengua és el català, en el pròxim número m'ocuparé d'un assumpte ben important, i que no és altre que el ja citat més amunt per boca de Lluís V. Aracil, el de la llengua standard o estàndard, com volgueu, que no és altra cosa que el punt de trobada, el nexa d'unió, la posada en comú de les distintes formes dialectals d'una llengua per tal de facilitar la comunicació entre els seus parlants.

JAUME FUSTER

Gavadals de tendresa

QUART

El cafè de Ca'n Patilla està enclavat just al centre de la vila a una petita plaça que tothom coneix pel nom de Sa Creu. I és precisament el centre d'una creu formada per quatre carrers que xapen el poble en altres tants quarterons. És un cafè antic que encara conserva, malgrat les reformes que hi han anat fent al llarg dels anys, una certa reminiscència del que fou: un cafè de poble rural, de poble pagès. Quan un hi entra encara pot imaginar-se'l replè d'homes del conreu jugant a cartes, beguent suc mesclat i discutint sobre l'esplet d'oliva, el mal del porc o el preu de la garrova. La columna de ferro premsat que sosté el sòtil, les taules de marbre blanc amb les cames de ferro, l'embigat de fusta, són senyes que ens transporten al passat.

El cafè s'obria a l'inici de l'alba, quan a Cala Rajada i a tota la ribera estiuenca se tanquen els establiments de vida nocturna. A aquella hora era punt de reunió de molts dels qui treballen o viuen la nocturnitat. Era reconfortant un cafè amb llet i ensaïmades calentes, tretes del forn de Ca N'Angel. Semblava aplacar l'efervescència de les begudes alcohòliques de la nit. Un sedant per a les excitacions viscudes, un descans per a l'oïda saturada de sons aguts i aspres. Un recer per concloure l'aventura de les hores boges de la nit. Un rabeig per al darrer amorrament.

Tu, Carles, hi entraves al cafè, aquella matinada. Havies estat escrivint tota la nit. Fumant tota la nit. Beguent tota la nit. Engabiati al teu estudi tota la nit. Estaves cansat, no d'un cansament muscular, sinó més aviat psíquicament, dels principis vitals, de pensar. Tenies el cervell ensurat.

Havies llançat els folis escrits a la paperera, ja no et servien, tanmateix. I de sobte escometeres l'altra novel·la, la que havies començat a viure dies abans per l'ambient nocturn del Port. Ara no faries plànols ni sinòpsis. Aniries a l'aventura de cada dia, un poc a la babal·lana, sense esmunyir el cervell amb estretors reflexives. El relat seria més espontani, més natural, més sincer. Ara havies trobat els personatges adequats, plens de vida, que cada dia escometien l'aventura intensament, com si fos la primera o la darrera, que les dues podien esser igualment intrigants i emotives.

T'assegueres a una taula i demanares un cafè amb llet. Encara hi havia poca gent. Entrà un mosso del forn amb una llauna curulla d'ensaïmades. Tota l'estança s'omplí de l'olor agra-dolça de la pasta calenta. A un racó,

una parella -ullerès morades de son i cansament- se feia les darreres moixonies, com si el món hagués de finir amb la despedida. Un home musculós, d'ampla pitrera i nas xafat com els boxadors, mullava trossos de pasta dins de la tassa. Sobre la taula hi tenia una bossa amb el nom estrany d'unies aèries.

Entraren parroquians. Gairebé tots tenien un detall en comú: la fatiga d'una nit de bogeria. Entrà el barman d'una discoteca. En adonar-se de la teva presència, s'acostà a tu.

- Anit ha vingut.

- Quan?

- Sobre les dues. M'ha dit que ha estat quatre dies al Marroc.

- Saps on el puc localitzar?

- No, no ho sé. Però anava amb la colla de la comtessa.

- Gràcies.

I quedares pensarós, Carles, amb un munt d'interrogants ballant-te dins el cap. Cercaves respostes que poguessin disculpar el comportament de Teo. Aquella nit, sota el tamarell, havies tengut la seguretat de que era sincer,

-segueix-

de que tot quant et va contar era veritat. Ara ho posaves en dubte. Si a la matinada havia de partir cap al Marroc, per què et va prometre de venir a veure't a ca teva? I si no en sabia res del viatge, qui l'havia fet partir? O tot havia estat una comèdia, una farsa per emascarar una veritat que no volia que sortís a la llum? Quin misteri l'envoltava? Per què t'havia d'enganyar, precisament a tu? Per molt que pensaves no podies treure'n l'entrellat. I sospitares que rera hi havia quelcom d'estrany, quelcom que bategava fora de to. Qui movia els fils, si és que Teo era un titella? Et negares a creure que el jove, a més de vendre el cos també vengués l'ànima a un dimoni desconegut. Tenies una necessitat imperiosa, taxativament, de descabdellar l'embolic. Pensaves en ell com a protagonista de la teva novel·la i calia trobar el cap de fil on afermar el personatge. Com podries seguir escrivint sense recolzar-lo en el suport de la veritat? Rebutjares els pensaments. No podies seguir donant voltes a una incògnita ni fer conjectures a la babal·lana. Cercaries en Teodor.

En aquell moment entrà en el cafè el morenot, aquell que tu havies sentit telefonar a la Plaça dels Pins. Portava una bossa amb el rètol d'unes línies aèries. Va deixar-la sobre la taula, vora la de l'home del nas xafat. Les dues bosses eren idèntiques.

Tu, Carles, no perdies detall. El morenot anà a la barra i demanà un almorzar. El morenot, que ja s'havia desdijunat, s'aixecà, agafà la bossa i sortí del cafè. Tu tengueres la sensació de que no s'emportava la seva, sinó l'altra, la de l'home bru. I intuïres que l'afer dels "lliris blancs" era una xarxa més complexa que la que havies entrellucat al principi.

Entrà en el cafè una colla de gent estraordinària. Gent de la nit, amants de la gresca, tabolaires sense mida, sense més fita que engrescar-se cada matinada amb una curolla nova i diferent. Vestien robes asexuals y extravagants. Túniques amplíssimes, vaporoses, camises llargues i florejadades, pantalons estrets, cenyits, ajustats al cos com si fossin una segona pell. S'adornaven amb oripells de poc valor, bijuteria barata de brillantor estantissa. Collars, patenes, bracerols i símbols orientals. Tot un mostrarri d'esnobs, amants d'acollir tota novetat pel sol fet que la seva adopció els semblava un signe de distinció.

Entre els arribats s'hi trobava en Teodor. Tu i ell us fitàreu de seguida. Li feres un somriure d'acolliment. Ell es posà el dit a la boca com a senyal de silenci i amb un gest prou expressiu et donà a entendre que fingissis no conèixer-lo. Tu quedares astorat.

- Carles!

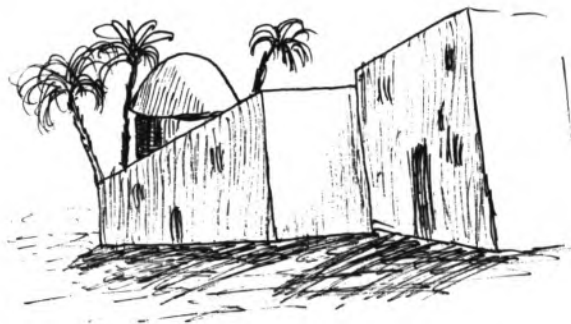
- Maties!

Maties i tu, ho saps bé, éreu amics d'infància i joventut. Junts havíeu compartit jocs i berenades. I misèries. Més misèries que berenades. La fam era el parenostre de cada dia. Després del servei militar us casàreu. La teva dona era cosina de Maties. A més d'amics fóreu cosins per matrimoni. Maties, amb el "boom" del turisme, muntà un negoci d'hostatge prop d'una caleta. Féu diners i els diners li donaren per fer la vida de burgès que sempre havia cobdiciat. I amb la vida de burgès...

- Vaig saber que vius al poble des del divorci. Un munt de vegades he volgut fer-te una visita, però... ja saps, el negoci... l'estiu... el personal... Què vols? Mira, no he vingut. Com estàs?

- Per ara bé. Tu com sempre?

- Què dius com sempre? Més que sempre. Totes les tares amb els anys s'accentuen. Què vols? Vaig fora polleguera. Gregal la mou i llevant la plou, i tira milles. Què vols? Cada dia un amor diferent. Cada nit és com un orgasme. Cada matí, què vols? a pair la rissaga i a conquerir un nou amant. És la roda, saps? És la roda. Amb aquesta colla de bàmbols sóc

un bàmbol més. Fa quinze dies vaig venir del Marroc. Ara ja hi tornaria. Quin ambientàs, tu. Els marroquins són l'hòstia, tu. Quins cossos! Com estàtes. Què vols? Qui els té

que els soni. Tenc duros, tenc salut, tenc llibertat, tenc més estimera que un al·lot de vint anys, tenc força al canut, tenc de tot... Què vols? La vida de monja tancada no és per mi. A tota marxa, que el motor l'escalfor. Vaig més calent que un frare. No tenc aturats. Idò com et deia, al Marroc hi ha un ambient increïble. Però increïble de debò. A principis del mes que ve me n'hi torn. Però només parl jo. Me sembla que et veig molt al·lucinat. És per lo del divorci? Lo del teu divorci -què vols?- mai ho he entès. Mira'm a mi i pren l'ull de Na Pintora. Jo per un costat i la dona per un altre. I què? Jo no m'empatxo d'ella ni ella de mi. I a viure, que són quatre dies. Tu haves d'haver fet el mateix.

- Les coses no són tan senzilles, Maties. Cal respectar l'opinió dels dos. La nostra separació no fou per manca d'estimació o de respecte, ni tampoc per ganes d'aventures més o menys fàcils. No. Va haver-hi una raó de més pes. De molt més pes.

- Bé, bé, tu sabràs. Ja m'ho contaràs un altre dia. Avui duc un altre tarannà. No estic per coses serioses, ara. Què vols? Cada cosa al seu temps i al maig cireres. A mi que no me venguin amb històries. Boca què vols, cos què desitges. Que n'hi ha que pensen que tenc el cap ple de grins? Bé, que pensin. Jo pens coses pitjors. I me'call. Dins boca tancada no hi entren mosques. Què vols? Cadascú a ca seva fa el que vol. A posta hi ha parets partioneres. Què trobes, que parl com una gramola? Vaig callar massa temps. Els pares, ja ho saps, eren uns beatos que em volien fer capellà. Cap allà, vaig dir jo? Cap allà deçà em tiraré. Què vols? No he fet vot de castedat jo. Saps a on anam ara? Ens hem aturat aquí de passada només. Tota la colla anam a banyar-nos en pèl a la piscina del xalet de la Comtessa. Ens embolicarem en una orgia i acabarem bojos i retuts, tirats sobre una catifa. I què? Mentre el cos aguanti... No la coneixes, la Comtessa?

- No.

- Ara te la presentaré. Què vols? És una dona molt simpàtica i extrovertida. No té secrets. Té les seves manies, però, i qui no les té? Anit s'ha encapritxat d'aquest marieta. Li durarà un parell de dies, com els altres. No els hi fot res. Els fa passejar fora roba per davant d'ella, els graponeja un poc per tenir-los calents i res més. Els paga bé, això sí. Què vols? Manies. Llunes que agafen les persones. I quan són velles i riques, més. A mi me n'has de parlar. Però ja ho saps, no? Qui no ha bramat de ruc, brama de gorà. Comtessa! Mira, aquí et presento en Carles, un amic de sempre. Carles, la comtessa.

Us donàreu la ma i pronunciàreu les paraules de rigor al mateix temps, que cap dels dos entenguéreu tanmateix. La comtessa, alta,

escardalenca, de pit planxat, mans de superiora mundana, somriure forçat i mirada inquisidora, se va asseure al teu costat. El jove afeminat li dugué la tassa del cafè que havia deixat a l'altra taula.

- Així que tu ets amic de Maties?

- Ens coneixem de tota la vida.

- Mai us he vist junts.

- Ara ens visitam poc. Els dos tenim els nostres respectius quefers.

- Això són excuses. La veritat és una altra. Sou molt diferents. No podríeu conviure junts. Però m'agrades, tu. Ets funcionari?

- No. Sóc escriptor.

- Això si que no m'ho esperava. La vida té sorpreses. Escriptor! Et convidat a venir amb la colla. No, no me diguis que no. T'assegur que trobaràs tema per escriure. Cada un de nosaltres és exemplar únic, triats un per un.

- Me perdoni, Comtessa...

- El meu nom és Roswita. I tracta'm de tu.

- Avui dematí m'és impossible...

- Idò a la tarda. Sobre les set, quan el sol ja és baixet, el jardí ja és tot una ombra i s'hi està bé a la fresca. A la tarda, idò?

- A la tarda.

- Seràs ben arribat. Els amics de Maties són els meus amics. Encara que no m'ho crec gaire que sigueu amics. Fins a la tarda, Carles.

- Fins després.

- Au, colla, en marxa!

Anaren sortint del cafè. El jove afeminat s'inclinà sobre la teua taula per preguntar-te:

- Vostè és d'aquí?

- Sí.

- Del poble?

- Sí.

- Jo a vostè el conec. No sé d'on ni de què, però sé cert que el conec. La meua cara no li diu res a vostè?

- No, no crec que t'hagi vist mai.

- Jo a vostè sí. Ho sé cert. Perdoni.

L'establiment quedà buit. Fins i tot el moreno i la bossa havien desaparegut.

Apressat entrà en Teodor.

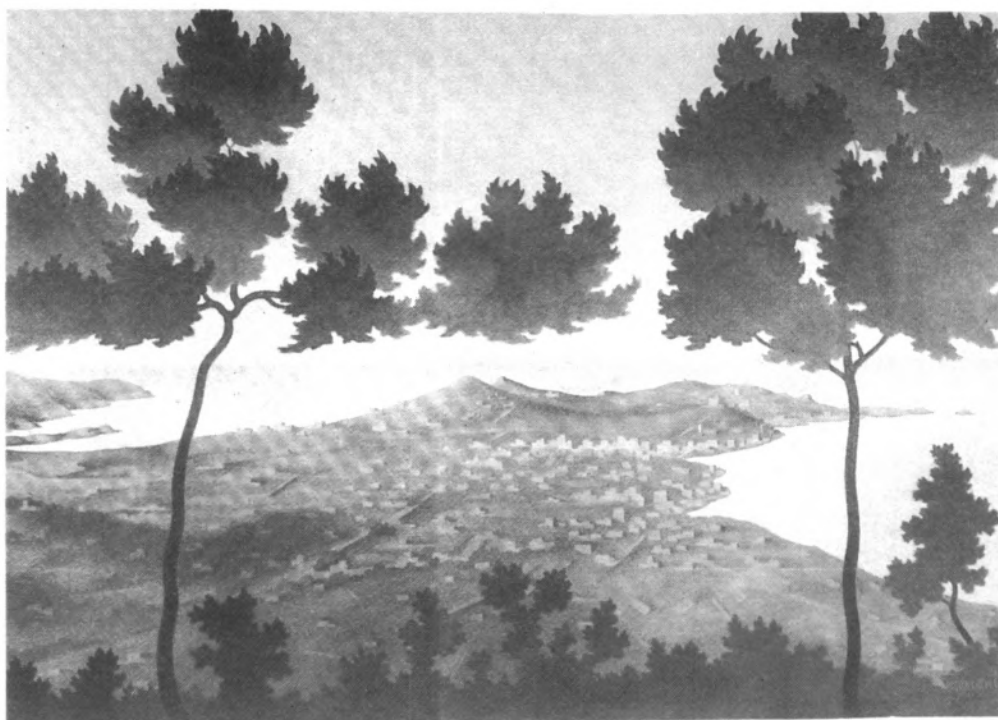
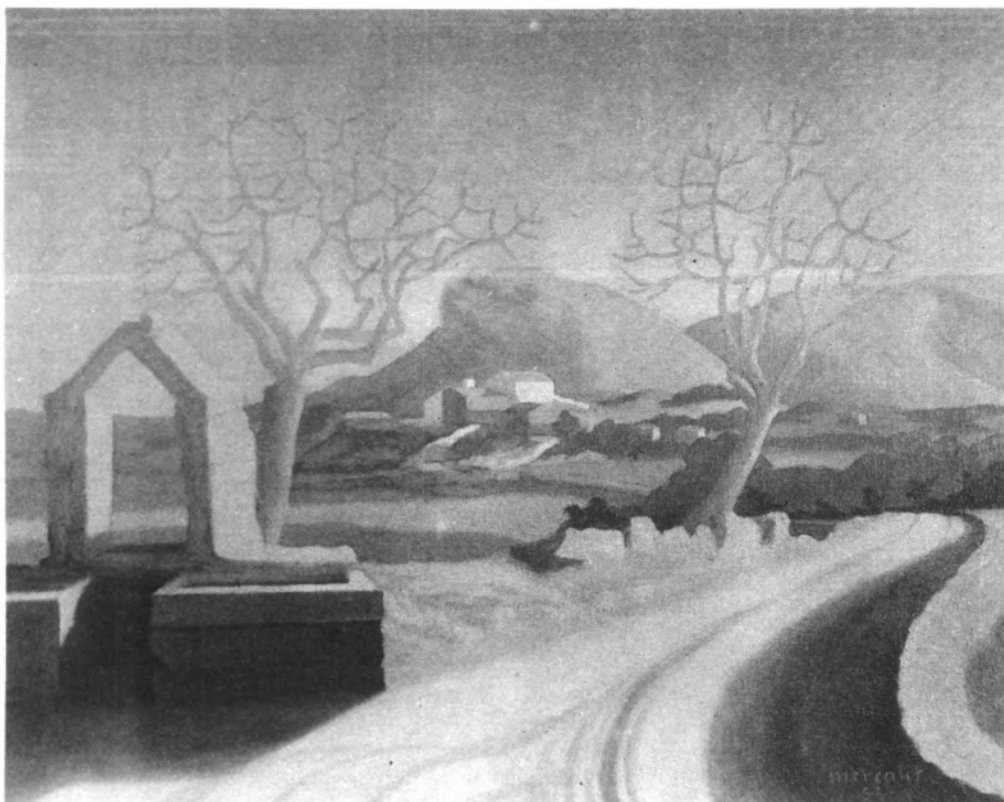
- Perdonam, Carles. Vendré a veure't i et contaré el que m'ha passat. Avui mateix. Adéu.

I quedares sol dins el cafè. Però les paraules de Teodor foren un bàlsam als cinc dies d'angoixa.

El casiner, l'amo en Jaume, remugava.

- Quina puta farumalla, Déu meu. No n'hi ha cap de condret... Això és pitjor que un mal any en doble.

Imatges

Portada: "Capdepera". Imatges: "Son Jaumell" i "Cala Rajada". JAUME MERCANT. Olis sobre tela. Fotografies reproduïdes del catàleg de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, publicat amb motiu de l'exposició celebrada a la Llotja de Palma durant el mes de novembre.